


10

A TÁRSADALOM



Füzetsorozat
a kalazanciusi identitásról
www.piarista.hu

 **coeduPia 3.0**  **SCOLOPI**



Füzetsorozat a kalazanciusi identitásról

TARTALOM 10



- 3 A PIARISTA ISKOLÁK A TÁRSADALMI MEGÚJULÁS ESZKÖZEI
- 5 A „TÁRSADALOM MEGÚJÍTÁSA” A MAI PIARISTA VILÁGBAN
- 6 A NEVELÉSI TERVBE BEÉPÍTENDŐ JAVASLATOK .
A NEVELŐ, AKI A TÁRSADALOM MEGÚJÍTÁSÁRA NEVEL
- 8 REFLEXIÓ ÉS CSOPORTOS MEGOSZTÁS



Megjelent 2022-ben
Piarista Rend Magyar Tartománya
www.piarista.hu

SCOLOPI

coeduPia 3.0

A TÁRSADALOM MEGÚJÍTÁSA

Tevékenységünk olyan célja, mely által szeretnénk elérni, hogy a gyerekek és a fiatalok felfedezzék, hogy személyes valóságukon túl egy társadalomnak is részei, továbbá hogy az evangéliumot tartva szem előtt egy igazabb és testvériesebb világ felépítése mellett köteleződjenek el.

A PIARISTA ISKOLÁK A TÁRSADALMI MEGÚJULÁS ESZKÖZEI

A 16. és 17. század döntő jelentőségű volt az emberiség történelme szempontjából. Míg a frissen meghódított Amerikában egy úgy társadalom kezdett kiépülni, a háború nyomán az európai kereszténységnek különféle vallási felekezetekkel kellett szembenéznie. A humanisták könyveiben ábrázolt új világ felépítésének vágya csak délibábnak tűnt, ugyanis a társadalom továbbra is – mint korábban mindig – egyhelyben toporgott, és osztályokban gondolkodott.

Kalazancius közeli kapcsolatba került egy nagyszerű humanistával, Tommaso Campanellával, a *Napváros* (1602) szerzőjével, aki művében rámutatott arra, hogy minden ember egyenlő, hogy a tudás fontos, ugyanis képes megjavítani az erkölcsöt, továbbá megvédte a kereszténységet, mivel a kereszténység racionális, azaz összhangban áll az emberi természettel. Közel harminc évvel később Campanella írásban védte meg a Kegyes Iskolákat: a rend munkáját becsmérlő emberekkel szemben – akik veszélyesnek tartották, hogy a szegényeket ugyanolyan körülmények között tanítsák, mint a gazdagokat – kijelentette, hogy a szegényeknek joguk van minőségi oktatásban részesülni.

Kalazanci Szent József a szegényekért alapította a Kegyes Iskolákat, „mert hiszen ezek érdekében jött létre Intézményünk, és amit őértük tesz, azt az áldott Krisztusért teszi, amit az evangélium nem mond a gazdagokról” (2812. levél). 1597 őszén kulcsfontosságú döntésre jutott: a Santa Dorotea iskolát teljesen ingyenessé tette pontosan azért, hogy mindenki számára elérhetővé tegye az oktatást.

A szegények oktatáshoz való jogának védelme mind elméleti, mind gyakorlati szinten folyamatosan foglalkoztatta Kalazanciust. Erről tanúskodik egy 1626-os emlékirat is: „A Kegyes Iskolák intézményének sajátos jellemzője a gyerekek nevelése, különösképpen a legszegényebbeké, akik közül sokan azért nem járnak iskolába, és azért nem tanulnak ki valamiféle szakmát vagy mesterséget, mert szüleik szegények, vagy mert elhanyagolják őket. Helyette céltalanul bolyonganak, és így könnyen átadják magukat a játékszenvedélynek, különösképpen a kártyázásnak, és egyértelmű, hogy amikor nincsen pénzük a játékra, először otthonról fognak lopni, majd ahonnan csak tudnak, vagy más nyomorúságos módokon jutnak pénzhez.”¹

Francesco Castelli atya pedig a *Védőirat a Kegyes Iskolák Szerzetének támadói ellen* című apológiájában, melyet a képviselői bizottsághoz intézett, szenvedélyesen védte a szegények oktatáshoz való jogát: „Azt mondják, a Kegyes Iskolák károsak a társadalomra nézve, mert szembe mennek a helyes politikával..., ha ugyanis oly könnyen elérhetővé válik a tanulás, minden szegény magasabb társadalmi rangra áhítozhat, búcsút mondva a mesterségeknek, a szakmáknak... De ha a minőségi oktatás jó dolog, miért is kellene kizárni belőle megannyi oktatásra érdemes szegény gyermeket? Talán nem

¹ *Memorial a los cardenales del Santo Oficio, pidiendo ayuda para los escolares pobres* [Emlékirat a Szent Officium bíborosainak a szegény tanulók támogatása érdekében], in V. FAUBELL (2004): *Nueva Antología Pedagógica Calasancia, Publicaciones Universidad Pontificia Calasancia*, Salamanca, 65.

„Kalazancius olyan tananyagot és iskolarendszert alakított ki, amely felkészítette a diákokat, hogy részt tudjanak venni egy igazságosabb és szolidárisabb társadalom építésében.”

éppen a szegények tartják fenn fáradságos munkájukkal a világot? És vajon kik voltak a mesterségek feltalálói és tökéletesítői? Talán nem igaz, hogy a legnagyobb és legnehezebb üzletek éppen a szegény emberek fejéből pattannak ki, akiknek ahhoz, hogy jusson nekik valami, folyton ébernek kell lenniük, miközben a gazdagok alszanak, és csak akkor jelennek meg a színen, ha már minden készen áll, hogy engedélyezzék és kezeskedjenek e szegények üzleteiért? És mik is lennének ma Önök, akik ezt olvassák, ha nemzetségük utolsó szegényeinek idején Atyaságaitok ötletei a gazdagok fejéből pattantak volna ki?”²

Az idő előrehaladtával – és mivel a Kegyes Iskolák minőségi oktatásának híre ment – gazdagabb családok gyermekei is csatlakoztak, akik tudtak volna fizetni, de Kalazancius végig kitartott a teljes ingyenesség elve mellett, akár szegényekről, akár gazdagokról volt szó.

„A Kegyes Iskolák társadalomnak tett egyik nagy szolgálata – amelyről nem szabad megfeledkeznünk – a társadalmi oktatás biztosítása minden diákja számára különbségtétel nélkül, legyen szó nemesekről vagy a köznép tagjairól, szegényekről vagy gazdagokról. Az, hogy a Kegyes Iskolákban a nemesek és a köznép tagjai közös oktatást kaptak, és amennyire lehetséges volt, társadalmi rangjuktól függetlenül egyenlő bánásmódban részesültek, már önmagában is vitathatatlan jelentőséggel bírt a társadalom életében. Az előkelőbb származású diákoknak lehetőségük nyílt megcsodálni és értékelni a szegény diákok nagy részének tehetségét és szorgalmát, ez utóbbiak pedig megcsodálhatták a jómódúbb diáktársak polgári magatartását és jómodorát.”³

Az alapító kifejezett kívánsága volt, hogy a gazdagok és a szegények együtt, osztálybeli különbségtétel nélkül részesüljenek az oktatásban. Azt akarta, hogy mindenki – gazdagok és szegények egyaránt – ugyanúgy öltözzön, és hogy közösen vegyenek részt minden tevékenységben. „Senki ne törekedjék iskoláinkban a többiekkel szembeni bárminemű fölényre vagy kiváltságra, hacsak ez a fölény nem az erkölcsösebb életet, a kimagaslóbb szorgalmat vagy a kiválóbb tanulmányi eredményt jelenti.”⁴

Nagy újdonságnak számított a gazdag és szegény gyerekek vegyítése. Mindez az iskola falain belül lehetővé tette egy új társadalom megjelenését, ahol minden gyerek egyenlő esélyekkel vesz részt a társadalom életében. Kalazancius rájött, hogy a társadalom megújulása nem az osztályharcok révén valósulhat meg, hanem az osztályközi párbeszédén keresztül már kiskortól kezdve, hogy így gazdagok és szegények együtt vegyék kézbe egy igazságosabb társadalom megteremtését.

„Bár még nem túl élesen, de kirajzolódott a társadalom megújulásának iránya: egy olyan út, mely érdemeken, és nem származáson alapszik. De ennél többre volt szükség: globális alternatívát kellett felkínálni a domináns társadalmi blokkal szemben, azaz egy olyan nevelési tervvel kellett előállni, amely minden területet felölel – a humán képzés területét annak tanórán kívüli vetületeivel, például a családon belül és a keresztény nevelés szintjén –, méghozzá úgy, hogy az emberi és társadalmi (hasznos állampolgárok), továbbá a lelki (érett hívők) oldal elválaszthatatlan egységként jelenjen meg. Mindez azért, hogy az oktatás révén sikerüljön felszámolni a szegénységet, és a társadalom megújulásáért lehessen dolgozni, másrészt, hogy az emberek eljussanak végső céljukhoz, az örök életre.”⁵

Kalazancius számára a társadalmi megújulásban való részvétel sajátos módját egy inkluzív iskolamodellre tett javaslat jelentette, amely a minőségi oktatást szorgalmazta minden gyerek számára. Ezt a zseniális intuíciót tömören megfogalmazza a Kegyes Iskolák *Konstitúciójában*: „E szolgálat odaadó gyakorlásától függ a keresztény **társadalom megújulása**.....

² SÁNTHA GY. – VILÁ PALÁ: *Epistolarium Coetaneorum*, 2832–2833.

³ SÁNTHA GY. (1984): *San José de Calasanz. Obra pedagógica*, i. m., 402.

⁴ *Reglamento de las Escuelas Pías de Campi* [A Campi-beli Kegyes Iskola szabályzata], in: V. FAUBELL: i. m.

⁵ E. FERRER (2017): *Una escuela para los pobres y la reforma de la sociedad: San José De Calasanz, Corintios XIII* (octubre–diciembre 2017) 164.



[...] Ha ugyanis a gyerekeket kiskoruktól fogva szorgalmasan nevelik vallásos életre és műveltségre, kétségkívül remélhető, hogy egész életük alakulása boldog lesz” (KK 2).

Így a Kegyes Iskolák egyik célkitűzése a társadalom átalakítása, ahogy azt Kalazancius nyíltan ki is fejezi: ugyancsak nagyon szükséges (a nevelés szolgálata) annak, aki „az első évektől segít jól élni. [...] ezen fordul a jó halál, a népek békéje és nyugalma, a városok és a fejedelmek jó kormányzása, az alattvalók engedelmissége és hűsége, a hit terjesztése, az eretnekségekből való megtérés, sőt a megóvás tőlük [...], és végül az **egész kereszténység reformja**, apostoli életű, szegény és egyszerű emberek révén” (*Emlékirat Tonti bíborosnak*, 26).

E cél megvalósítása érdekében Kalazancius olyan tananyagot és iskolarendszert alakított ki, amely felkészítette a diákokat, hogy részt tudjanak venni egy igazságosabb és szolidárisabb társadalom építésében.

A „TÁRSADALOM MEGÚJÍTÁSA” A MAI PIARISTA VILÁGBAN

Négy évszázaddal később a Kegyes Iskolák rendje és iskolái továbbra is befolyással vannak a társadalom megújulására, de csak amennyiben hű maradnak azokhoz az elvekhez, amelyekből születtek: a szegények melletti kiemelt elköteleződéshez, az átfogó neveléshez, a

közösség felé való nyitáshoz, Jézus központi szerepéhez és a társadalmi integrációhoz.

Az iskola átalakítja az egyént és a társadalmat, amennyiben képes felszabadítani a tudatlanság és a bűn szolgaságából: „piarista intézményünk döntő fontosságú és aktuális feladatnak tartja, továbbá szorgalmazza a társadalom evangélium szerinti megújítását, miközben a békéért, az igazságosságért és a szolidaritásért dolgozik, a természeti környezet megóvására, tiszteletére, valódi ökológiára nevel. Mint intézmény, prófétai hangnak kell lennie, hogy nyilvánvalóvá tegye a rossz gyökeireit, miközben olyan lépésekre tesz javaslatot, amelyek igazságosabbá és szolidárisabbá alakítják a társadalmi, politikai és gazdasági struktúrákat.”⁶

Sokféle kezdeményezés született az utóbbi időkben annak érdekében, hogy láthatóvá tegyék a társadalom megújítása iránti vágyunkat, mely az oktatásból indul ki: ifjúsági mozgalmak, békére felszólító kampányok, önkéntes társadalmi munka, a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás és környezeti nevelés, a társadalmi részvételről szóló fórumokon való részvétel. Mégis, a Kegyes Iskolák legértékesebb hozadéka a diákok számára egy olyan kritikai tanterv lehet, melyben kulcsszerepet játszik a szolidaritásra való nevelés. És valóban, a „társadalmi munka” a piarista nevelési terv egyik keresztirányú tengelyeként bukkan fel, mely a következőket foglalja magában:

⁶ PIARISTA REND GENERÁLISI KONGREGÁCIÓJA (1999): *A piarista szolgálat. A nevelés által evangelizálni Kalazancius stílusában*, 29.6.

- a) „olyan kritikai szemlélettel rendelkező emberek formálását, akik a társadalmi fejlődés, az igazságosság és a béke mellett köteleződnek el;
- b) a társadalom szisztematikus elemzésének bevezetését iskoláinkban a növendékek életkorának megfelelően;
- c) kapcsolatot és együttműködést azokkal, akik egy jobb világ építéséért küzdenek: NGO-önkéntesség és szolidaritási mozgalmak;
- d) a segítség és szolgálat jegyében végzett különféle tevékenységeket, melyek a tanulót az elköteleződés egyre szélesebb körű és szervezettebb formái felé terelik;
- e) iskoláink és más intézményeink tevékenységeinek a nagyobb szükségben lévő lakossági szektorok és területek felé való fordítását, és ha kell, oda történő áthelyezésüket”.⁷

E terv előrevitele érdekében az 1997-es egyetemes káptalan egy olyan cselekvési irányvonalat kezdett el szorgalmazni, amely azóta is kihat a rend életére: „Szisztematikus nevelést biztosítunk a gyerekek és a fiatalok számára az igazságosság, a béke és a szolidaritás jegyében, miközben a családok és a nevelők bevonásával a szegények és kirekesztettek javát szolgáló tevékenységekre teszünk javaslatokat.”

Azóta a Kegyes Iskolák rendjének kifejezett szándéka, hogy egy olyan kritikai nevelést mozdítson elő, amely felébreszti a diákokban a legszegényebbek iránti érzékenységet, és amely a társadalom fejlődésére irányuló valós tevékenységekre tesz javaslatot.

A rend történetének legutóbbi húsz évében végbement alapításait vizsgálva világosan látszik, hogy a Kegyes Iskolák a „népi intézmények” irányába mozdulnak el, mégpedig olyan országokban, ahol nagy szükség van az oktatásra. Emellett egyre nagyobb szerepet kapnak a különféle alapítványok, különösképpen az *Itaka-Escolapios* hálózat, amely összefogja a köz javát szolgáló intézményeink nagy részét.

A NEVELÉSI TERVBÉ BEÉPÍTENDŐ JAVASLATOK

1. A piarista nevelési javaslat aktív keresztények és felelősségteljes állampolgárok nevelésére kell, hogy irányuljon az egyház és a társadalom jobbra tétele érdekében. A diákoknak már az iskola első éveitől kezdve meg kell tapasztalniuk, hogy igenis lehetséges, hogy egy jobb világban éljünk. Ahhoz, hogy egy nevelési terv kihasson a társadalom életére, a következő útmutatásokat érdemes figyelembe venni:⁸

⁷ PIARISTA REND GENERÁLISI KONGREGÁCIÓJA (1999): *A piarista szolgálat. A nevelés által evangelizálni Kalazancius stílusában*, 33.

⁸ J. ALONSO (2017): *Santidad para el cambio social* [Életszentség a társadalom megújulásáért], PPC. [Hamarosan magyarul is megjelenik.]

2. Ugyanazon iskolán belül integráljuk a különféle társadalmi rétegekből kikerülő diákokat, és biztosítsunk számukra azonos képzési lehetőségeket.
3. Társadalmi hovatartozásuktól függetlenül azonosítsuk be és fejlesszük a kiemelkedő tehetségű diákokat.
4. Ébresszük fel a diákokban a közösség iránti szeretetet azzal, hogy különféle állampolgári felelősségeket bízunk rájuk.
5. Biztosítsunk olyan képzési lehetőségeket, amelyek segítenek a diákoknak méltó munkahelyet találni.
6. Fejlesszük a diákokban az olyan intellektuális és erkölcsi kompetenciákat, amelyek segítenek nekik aktív szereplőkként jelen lenni egy új társadalom felépítésében: párbeszédre való készség, társadalmi felelősségvállalás, kritikai érzék, a különbözőségek tisztelete, becsületesség és szakmai kompetencia.
7. Kössük össze az iskolát más közintézményekkel különféle közösségi fejlesztési tervek keretében.
8. Érjük el, hogy a diákok találkozzanak a valósággal, hogy nagyobb tudatossággal vegyenek részt a társadalom életében.
9. Neveljük a diákokat a javak felelős használatára és a környezet védelmére.
10. Vegyünk részt az egyház szociális programjaiban.
11. Kritikai megközelítéssel sajtóítsuk el a különböző tantárgyakat, keresve azok társadalmi szerepét.

A NEVELŐ, AKI A TÁRSADALOM MEGÚJÍTÁSÁRA NEVEL

1. Ismeri és kritikai szemmel közelíti meg környezete társadalmi és politikai valóságát.
2. Közvetlenül ismer néhány olyan társadalmi közeget, amelyet szegénység és kirekesztettség jellemez.
3. Volt vagy van tapasztalata valamilyen karitatív szervezetben végzett önkéntes tevékenységről.
4. Társadalomkritikai szemlélettel ismerteti az órákon leadott tananyagot.
5. Képes kollégáival csapatban dolgozni.
6. Olyan módszereket alkalmaz, amelyek segítenek a társadalom elemzésében és átalakításában.
7. Különleges hangsúlyt fektet a környezetvédelem, a szolidaritás, az élet tisztelete és a kultúra témájára.
8. Vezetőként mindenkit bevon, és a társadalom javát keresi.
9. Fejleszti a csapatmunkát szolgáló készségeket, és a konfliktusokra, sőt a hibák elkövetésére is úgy tekint, mint valami új dolog elsajátításának lehetőségére.



REFLEXIÓ ÉS CSOPORTOS MEGOSZTÁS

- *Milyen szempontból segíti Kalazancius javaslata a társadalom megújulását?*
- *Milyen javaslatokat tesz az iskola, ahol dolgozol a diákok igazságosság, szolidaritás és béke szerinti nevelésére? Hogyan értékeled?*
- *Mennyire fedezhető fel a végzős diákokban a társadalmi problémák iránti érzékenység?*
- *Számolj be valamilyen önkéntes munka útján szerzett személyes tapasztalatodról! Mit tanultál belőle?*
- *Milyen társadalmi megvilágításba helyezed az általad leadott tananyagot?*
- *Hogyan reklámozza az iskola az önkéntes lehetőségeket?*